

**Голові Спеціалізованої вченої Ради
К61.051.09 при ВДНЗ “Ужгородський
національний університет» МОН України,
доктору медичних наук, професору
Оросу Михайлу Михайловичу**

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора медичних наук,
професора Коропа Олега Андрійовича на дисертаційну роботу
Гороха Володимира Васильовича "Медико-соціальне обґрунтування
оптимізації моделі медичної допомоги дорослому населенню
сільськогосподарського регіону з хворобами крові та кровотворних органів" на
здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю
14.02.03 - соціальна медицина, яка подана до Спеціалізованої вченої ради при
ВДНЗ “Ужгородський національний університет» МОН України**

Тема дисертаційного дослідження є актуальною. Останні десятиріччя здоров'я населення має стійкі тенденції до погіршення. Хвороби крові та кровотворних органів належать до класів хвороб, які мають найбільш суттєвий вплив на зростання захворюваності населення, його інвалідизацію та смертність, що певною мірою пов'язане в Україні з аварією на ЧАЕС. Крім того високий рівень захворюваності населення на хвороби крові та кровотворних органів відмічається в регіонах з розвиненою промисловістю, що зумовлено незадовільною якістю навколишнього середовища. Вищезазначене потребує оптимізації медичної допомоги населенню із хворобами крові та кровотворних органів.

Підвищення якості та ефективності медичної допомоги населенню потребує удосконалення системи спеціалізованої та високоспеціалізованої медичної допомоги з її інтеграцією на первинний рівень, впровадження сучасних організаційних та медичних технологій, що має базуватись на розробці і прийнятті науково обґрунтованих рішень в процесі реформування системи охорони здоров'я.

Актуальність та доцільність представленого дисертаційного дослідження обумовлене тим, що в Україні ще не проводились дослідження щодо удосконалення медичної допомоги хворим на хвороби крові та кровотворних органів на регіональному рівні в сучасних умовах реформування галузі та впровадження гарантованого державою обсягу медичної допомоги.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами. Дослідження виконане в рамках науково-дослідної роботи Сумського державного університету: «Наукове обґрунтування розробки системи громадського здоров'я та моделі

управління якістю медичної допомоги на регіональному рівні» (№ державної реєстрації 0119U103418, термін виконання – 2019-2024 р.р.). Автор дисертаційної роботи виконував фрагмент теми, який відповідає назві дисертації.

Мета дослідження відповідає темі дисертації і полягає в науковому обґрунтуванні концептуальних підходів до оптимізації організаційно-методичних технологій та розробці оптимізованої моделі медичної допомоги населенню сільськогосподарського регіону з хворобами крові та кровотворних органів в умовах реформування галузі охорони здоров'я та впровадження гарантованого державою обсягу медичної допомоги.

Завдання, що спрямовані на досягнення поставленої мети, комплексні і вирішені в повній мірі.

Ступінь обґрунтованості основних наукових положень, висновків і практичних рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, що були сформульовані у дисертаційній роботі Гороха Володимира Васильовича, оцінюється як високий, виходячи з того, що робота ґрунтується на вивченні достатньої кількості наукових джерел, використанні адекватних методологічних підходів, проведенні масштабних досліджень і глибокому, всебічному аналізі результатів дослідження.

Дослідження проведене із використанням широкого спектру загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, в тому числі: системного аналізу, бібліосемантичного, соціологічного, статистичного, концептуального та описового моделювання, експертних оцінок та організаційного експерименту.

Інформаційна база дослідження є комплексною і включає дані офіційної галузевої статистики, результати соціологічного дослідження та висновки експертів. Інформаційною базою виконання третього, четвертого та п'ятого етапів дослідження були статистичні звіти закладів охорони здоров'я Сумської області за 2014-2018 р.р. та результати соціологічного дослідження серед сімейних лікарів (400 респондентів) і населення (200 респондентів). Інформаційною базою шостого етапу дослідження були результати власного дослідження та висновки 25 незалежних експертів, з яких 8 організаторів охорони здоров'я, 6 сімейних лікарів, 3 лікарів-гематологів, 6 науково-педагогічних працівників (3 доктора і 3 кандидата медичних наук) та 2 пацієнти.

В цілому дисертаційна робота є завершеною працею, в якій з належною послідовністю та змістовністю висвітлено проблему побудови моделі медичної допомоги населенню сільськогосподарського регіону з хворобами крові та кровотворних органів в умовах реформування галузі охорони здоров'я та впровадження гарантованого державою обсягу медичної допомоги.

Автором особисто одержано та проаналізовано усі матеріали дослідження. За результатами роботи отримано нові наукові положення, які суттєво збагатили теорію соціальної медицини.

Обґрунтованість основних наукових положень дисертаційної роботи підтверджується їх апробацією на науково-практичних конференціях, публікаціями у наукових фахових виданнях, використанням в організації роботи низки регіональних систем охорони здоров'я, у навчальному процесі вищих медичних навчальних закладів.

Наукова новизна основних наукових положень, висновків і практичних рекомендацій, а також проведених наукових досліджень та одержаних результатів.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в тому, що автором вперше в Україні:

- системно представлено проблеми надання медичної допомоги дорослому населенню сільськогосподарської області з хворобами крові та кровотворних органів та шляхи їх вирішення з досягненням позитивних медичних, соціальних та економічних результатів на сучасному етапі реформування системи охорони здоров'я в країні;

- встановлено рівень готовності лікарів загальної практики - сімейних лікарів до медичного забезпечення хворих на хвороби крові та кровотворних органів та умови проведення ними вказаної роботи;

- науково обґрунтовано та розроблено оптимізовану модель медичної допомоги населенню сільськогосподарського регіону з хворобами крові та кровотворних органів в умовах реформування галузі охорони здоров'я та впровадження гарантованого державою обсягу медичної допомоги та оцінено її ефективність.

- набули подальшого розвитку дані про епідеміологію хвороб крові та кровотворних органів дорослого населення сільськогосподарської області на сучасному етапі розвитку суспільства.

- удосконалено існуючі підходи до управління медичною допомогою населенню за окремою спеціальністю на рівні сільськогосподарського регіону в

умовах реформування галузі охорони здоров'я та впровадження гарантованого державою обсягу медичної допомоги.

Теоретичне значення отриманих результатів полягає у доповненні теорії соціальної медицини в частині оптимізації медичної допомоги дорослому населенню сільськогосподарської області з хворобами крові та кровотворних органів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в обґрунтуванні стратегії і тактики розвитку гематологічної медичної допомоги на рівні великої сільськогосподарської області в умовах реформування галузі охорони здоров'я та впровадження гарантованого державою обсягу медичної допомоги. Результати дисертаційної роботи Гороха В.В. можуть використовуватись для оптимізації організації спеціалізованої медичної допомоги населенню сільськогосподарського регіону з хворобами крові та кровотворних органів медичною допомогою.

Впровадження результатів дослідження в практику проводилось на етапах його виконання на галузевому, регіональному та базовому рівнях.

Результати наукових досліджень Гороха В.В. також впроваджено в навчальний процес Національного медичного університету ім. О.О.Богомольця, Харківського національного медичного університету, Івано-Франківського національного медичного університету, Тернопільського національного медичного університету ім. І.Я.Горбачевського, Української медичної стоматологічної академії, Львівського національного медичного університету ім. Данила Галицького та Медичного інституту Сумського державного університету.

Повнота викладу основних наукових положень, висновків та практичних рекомендацій в опублікованих працях. Основні наукові положення, висновки і практичні рекомендації та одержані результати наукових досліджень висвітлені в опублікованих 12 наукових працях, з яких 5 - у фахових виданнях (2 одноосібні), рекомендованих ДАК України («Україна. Здоров'я нації», «Економіка і право охорони здоров'я», «Східноукраїнський медичний журнал») та 1 – у виданнях іноземних держав («The unity of science»), 5 публікаціях у матеріалах з'їздів, конференцій, форумів та в інших виданнях та 1 методичних рекомендаціях.

Оцінка змісту та оформлення дисертації.

Дисертація Гороха В.В. є закінченою науковою роботою, написана за класичним для таких робіт планом. Дисертаційна робота викладена на 211 сторінках

друкарського тексту, з них обсяг основного тексту 136 сторінки; містить 52 таблиці, 6 рисунків та 9 додатків. Дисертація складається зі вступу, аналітичного огляду наукової літератури, матеріалів і методів дослідження, 4-х розділів власних досліджень, висновків, практичних рекомендацій та списку використаних джерел літератури (155 джерел, із них кирилицею – 107, латиною – 48).

У **вступі** чітко та аргументовано розкрита актуальність проблеми, обґрунтована необхідність подібного роду досліджень, сформульовано мету, завдання, розкрито суть наукової новизни дослідження, теоретичне та практичне значення результатів роботи та їх впровадження, особистий внесок автора, викладено дані щодо апробації результатів дисертаційної роботи.

Розділ 1 *«Організація медичної допомоги хворим з хворобами крові та кровотворних органів в умовах реформування системи охорони здоров'я в Україні»* присвячений аналізу світових і вітчизняних інформаційних ресурсів, наукових літературних джерел, досвіду України та інших країн, вивченню результатів наукових досліджень щодо інвалідизація забезпечення медичної допомоги населенню сільськогосподарського регіону з хворобами крові та кровотворних органів на сучасному етапі реформування системи охорони здоров'я, що й визначило актуальність дослідження та дозволило обрати його напрям, сформулювати мету та завдання дослідження. Огляд літератури ретельно систематизований, базується переважно на сучасних публікаціях і об'єктивно доводить необхідність вирішення завдань даного дослідження.

У **другому розділі** *«Програма, матеріали та методи дослідження»* наведені програма дослідження та опис його основних етапів з використанням системного підходу. У розділі повно розкриваються методологія і методи дослідження, представлено обсяг виконаних досліджень за кожним завданням, визначено репрезентативність досліджених вибіркового сукупностей. Одержані результати власних досліджень послідовно і логічно викладені в 4 розділах, в яких розкрита сутність вирішення поставлених завдань.

В **третьому розділі** *«Характеристика епідеміології хвороб крові та кровотворних органів у дорослого населення Сумської області»* наведено результати аналізу захворюваності дорослого населення Сумської області на хвороби крові та кровотворних органів за період з 2014 по 2018 рік і визначено зменшення її показника на 27,5%. Також за період дослідження встановлено зменшення показника захворюваності населення працездатного віку на хвороби крові та

кровотворних органів на 25,5% і показника захворюваності дорослого населення Сумської області на анемії на 24,8%. За результатами проведеного дослідження встановлено підвищення показника поширеності хвороб крові та кровотворних органів серед дорослого населення Сумської області на 7,8%, підвищення показника поширеності хвороб крові та кровотворних органів серед населення працездатного віку Сумської області на 5,2% та підвищення показника поширеності анемій серед дорослого населення Сумської області на 5,5%. Автором доведено, що зареєстрована та виявлена під час дослідження динаміка показника захворюваності дорослого населення Сумської області на хвороби крові та кровотворних органів в цілому та анемії і залізодефіцитні анемії безпосередньо, а також динаміка поширеності вказаних хвороб і їх співставлення вказує на процес «хронізації» вказаних хвороб, пов'язаний з не зверненням населення за медичною допомогою на ранніх стадіях розвитку хвороби та загальним зниженням рівня звернення за медичною допомогою. Також у розділі наведено, що на теперішній час показники захворюваності дорослого населення Сумської області на хвороби крові та кровотворних органів та анемій безпосередньо, а також поширеності вказаних хвороб вищі ніж середні показники по Україні.

Встановлено зростання показників первинного виходу на інвалідність дорослого населення та первинного виходу на інвалідність населення працездатного віку (з 0,05 до 0,1). При цьому показник смертності дорослого населення внаслідок хвороб крові та кровотворних органів в розрахунку на 100 тис. дорослого населення коливався в межах 0,41-0,95, а населення працездатного віку в межах 0,15-0,61.

В ході дослідження епідеміологічної ситуації щодо хвороб крові та кровотворних органів у Сумській області за 2014-2018 р.р. аналізувалася обліково-звітна документація (ф.ф. №12, №14, №20, №47, С-8) закладів охорони здоров'я Сумської області, які надають спеціалізовану гематологічну допомогу, щорічні статистичні звіти Сумського обласного інформаційно-аналітичного центру медичної статистики та нормативно-правова база галузі охорони здоров'я.

В четвертому розділі «Аналіз організації спеціалізованої та високоспеціалізованої медичної допомоги хворим на хвороби крові та кровотворних органів в Сумській області» наведено результати вивчення організації спеціалізованої та високоспеціалізованої медичної допомоги хворим на хвороби крові та кровотворних органів в Сумській області. Автором встановлено, що за наявності в області 3,0 посад лікарів-гематологів, та 16 позаштатних лікарів-гематологів із числа лікарів-терапевтів, з яких тільки 2 лікаря (12,5%) мають атестаційну категорію за спеціальністю «Гематологія» згідно доказового менеджменту за даною спеціальністю неможливе забезпечення якісною медичною

допомогою хворих на хвороби крові та кровотворних органів на етапі амбулаторно-поліклінічної спеціалізованої медичної допомоги. В ході дослідження встановлено, що із загальної кількості лікарів, які надають медичну допомогу населенню при хворобах крові та кровотворних органів пройшли тематичне удосконалення за спеціальністю «Гематологія» лише 18,0% лікарів загальної практики - сімейні лікарів; 12,2% лікарів-хірургів; 8,8% лікарів акушерів-гінекологів та 6,6% лікарів-терапевтів.

Заклади охорони здоров'я, які надають спеціалізовану медичну допомогу на недостатньому рівні забезпечені певними інструментальними та лабораторними дослідженнями, такими як ФБС 15,8% районів Сумської області та ФКС – 36,8%. КТ проводиться лише в Конотопському, Охтирському, Роменському районах та м. Суми. МРТ та імуногістохімічні дослідження на рівні спеціалізованої медичної допомоги в області не проводиться.

Автором у розділі 4 наведено дані щодо амбулаторного обстеження пацієнтів в районах, де працюють штатні лікарі-гематологи та в районах з позаштатним лікарем-гематологом, проаналізовано обсяги консультативної допомоги штатними і позаштатними гематологами, вивчено організацію спеціалізованої та високоспеціалізованої стаціонарної медичної допомоги хворим на хвороби крові та кровотворних органів, надано результати соціологічного дослідження серед 200 хворих на хвороби крові та кровотворних органів, на підставі чого встановлено недостатній рівень доступності спеціалізованої амбулаторно-поліклінічної гематологічної допомоги для хворих на хвороби крові та кровотворних органів.

У п'ятому розділі «Стан розвитку первинної медико-санітарної допомоги на засадах загальної лікарської практики - сімейної медицини в Сумській області та рівень її готовності до надання медичної допомоги хворим на хвороби крові та кровотворних органів» наведено адміністративно-демографічну характеристику Сумської області та охарактеризовано регіональні особливості організації ПМСД на засадах сімейної медицини. В ході дослідження автором встановлено недостатній рівень розвитку первинної медико-санітарної допомоги на засадах сімейної медицини в Сумській області та охоплення нею населення області, що не дозволяє забезпечити населення яке має хвороби крові та кровотворних органів доступною та якісною первинною допомогою. За результатами соціологічного дослідження, наведеними у розділі 5 серед сімейних лікарів Сумської визначено недостатній рівень їх теоретичних знань та практичної підготовки до надання медичної допомоги хворим на хвороби крові та кровотворних органів, опитані сімейні лікарі вказали на вкрай недостатній рівень можливостей вільно забезпечити обстеження та консультації населення з хворобами крові та кровотворних органів. На думку

опитаних сімейних лікарів шляхами оптимізації медичної допомоги хворим на хвороби крові та кроветворних органів мають бути розробка для кожної адміністративної території області конкретного маршруту пацієнта з хворобами крові та кроветворних органів з залученням первинної ланки медичної допомоги; введення в склад консультативно-діагностичних центрів госпітальних округів штатних посад лікарів-гематологів; організація для медичних працівників первинної ланки дистанційних форм навчання з питань надання медичної допомоги хворим на хвороби крові та кроветворних органів; забезпечення сімейних лікарів методичною літературою з питань гематології.

Шостий розділ *«Обґрунтування та характеристика організаційно-методичних технологій оптимізації медичної допомоги населенню сільсько-господарського регіону з хворобами крові та кроветворних органів»* присвячено розробці, обґрунтуванню та впровадженню оптимізованої моделі гематологічної медичної допомоги на рівні сільськогосподарської області в умовах реформування системи охорони здоров'я в Україні, яке проводилось в рамках існуючої медико-демографічної та соціально-економічної ситуації з урахуванням в перспективі позитивних змін.

В запропонованій моделі представлено зв'язок між рівнями надання медичної допомоги, який здійснюється шляхом розробки оптимальних маршрутів пацієнтів з хворобами крові та кроветворних органів, забезпечення лікарів ЗП-СЛ консультативно-методичною допомогою лікарями-гематологами та стажуванням лікарів ЗП-СЛ у спеціалізованих гематологічних підрозділах ЗОЗ спеціалізованої медичної допомоги.

Зв'язок спеціалістів обласної клінічної лікарні зі спеціалістами ЗОЗ нижчих рівнів надання гематологічної медичної допомоги здійснюється шляхом проведення начальних семінарів, тренінгів та практичних занять для лікарів-гематологів, лікарів-спеціалістів іншого профілю, які задіяні в наданні медичної допомоги пацієнтам при хворобах крові та кроветворних органів та лікарів загальної практики - сімейних лікарів на базі створеного при обласному гематологічному центру тренінгового центру з метою безперервної професійної підготовки медичних працівників; організації виїзних планових та ургентних консультацій спеціалістів обласної лікарні в ЗОЗ спеціалізованої медичної допомоги; організації телемедичних консультацій (планових за графіком та ургентних), що дає можливість прискорити надання висококваліфікованої гематологічної допомоги в складних випадках.

Центральним елементом запропонованої оптимізованої функціонально-організаційної моделі надання гематологічної медичної допомоги на рівні

сільськогосподарської області є мешканець області, який страждає на хвороби крові та кровотворних органів, що визначає запропоновану модель як пацієнт орієнтовану.

Стратегічним напрямком обґрунтованої та розробленої оптимізованої моделі є підвищення якості, ефективності та доступності медичної допомоги пацієнтам при захворюваннях крові та кровотворних органів шляхом реалізації управлінських та організаційних заходів.

Тактичним напрямком моделі є структуризація гематологічної медичної допомоги за рівнями її надання: первинним, спеціалізованим та високоспеціалізованим.

Впровадження окремих елементів оптимізованої моделі медичної допомоги хворим з хворобами крові та кровотворних органів на рівні сільськогосподарської області, яке проводилося на етапах виконання дослідження у окремих ЗОЗ Сумської області підтвердило її медико-соціальну ефективність і позитивно оцінені незалежними експертами ($9,26 \pm 0,42$ бали).

Характеризуючи у цілому розділи власних досліджень, необхідно констатувати, що Горох В.В. провів суттєве за змістом, важливе у науковому та практичному відношенні дослідження щодо питань оптимізації медичної допомоги хворим на хвороби крові та кровотворних органів в сучасних умовах реформування галузі охорони здоров'я в Україні та впровадження гарантованого державою обсягу медичної допомоги.

Висновки та практичні рекомендації у повній мірі відображають одержані результати проведених досліджень і достатньо обґрунтовані.

Автореферат за змістом повністю відповідає основним положенням дисертації, за оформленням, структурою та змістом відповідає вимогам, які визначені ДАК МОН України.

Відповідність паспорту спеціальності. Дисертаційна робота відповідає паспорту спеціальності 14.02.03 – соціальна медицина.

При опоненції дисертаційної роботи ознак плагіату не виявлено.

Принципових зауважень до методології проведення дисертаційного дослідження та оформлення роботи немає.

При позитивній оцінці дисертації в цілому, хотілося б почути відповідь на наступні дискусійні питання:

1. Які на Вашу думку, найбільш доцільні діагностичні і лікувальні технології мають використовувати лікарі ЗП-СМ при наданні медичної допомоги хворим на хвороби крові та кровотворних органів?

2. Які особливості організації науково-інформаційного забезпечення з питань організації гематологічної допомоги на первинному, вторинному та третинному рівнях надання медичної допомоги?

3. Які найбільш ефективні форми післядипломного навчання лікарів ЗП-СМ з питань медичного забезпечення хворих на хвороби крові та кровотворних органів?

ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Гороха Володимира Васильовича на тему: "Медико-соціальне обґрунтування оптимізації моделі медичної допомоги дорослому населенню сільськогосподарського регіону з хворобами крові та кровотворних органів" є самостійною, завершеною науково-дослідною роботою, яка містить принципово нові, науково обґрунтовані результати, що у сукупності висвітлюють конкретне наукове завдання - науково обґрунтувати оптимізовану модель медичної допомоги населенню сільськогосподарського регіону з хворобами крові та кровотворних органів в умовах реформування галузі охорони здоров'я та впровадження гарантованого державою обсягу медичної допомоги.

Представлена дисертаційна робота за своєю актуальністю, науковою новизною та практичним значенням відповідає вимогам п. 11 «Порядку присудження наукових ступенів» Постанов Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. №567 та від 19.08.2015 р. №656, а її автор – Горох В.В. заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.02.03 – «Соціальна медицина».

Офіційний опонент:

Професор кафедри соціальної медицини,
управління та бізнесу в охороні здоров'я
Харківської медичної академії
післядипломної освіти МОЗ України,
доктор медичних наук, професор

Підпис _____
Вчений секретар _____ О.А.Короп